

A stylized map of the Baltic region, showing Estonia, Latvia, Lithuania, and parts of Poland and Belarus. A white road line connects Tallinn (Talinas) in the north to Vilnius in the south. The map is divided into horizontal color bands: blue for Estonia, red for Latvia, yellow for Lithuania, green for Poland, and red for Belarus. The text 'Projektas "Mūsų Vilnius"' is overlaid on the map.

Projektas "Mūsų Vilnius"

Tema

"VILNIUS - "Baltijos kelio"
PRADŽIA"

Vilnius

2006

Vilnius

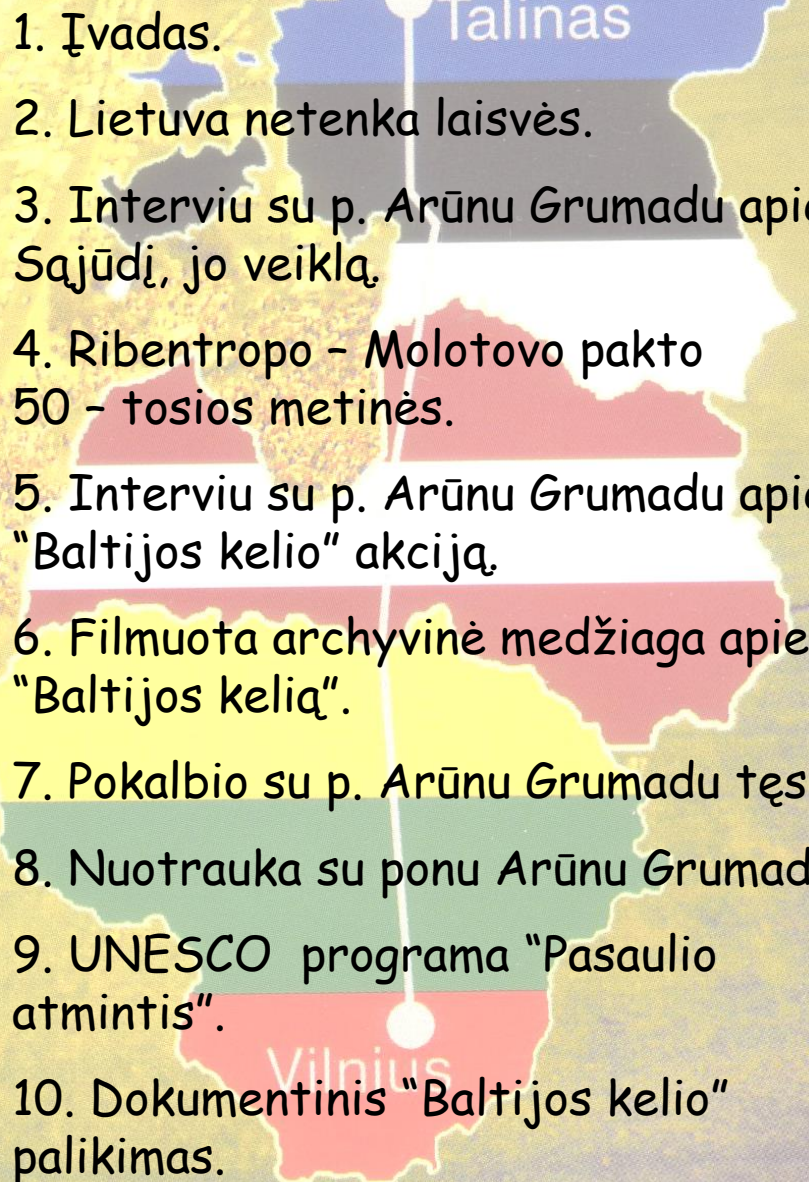
KŪRYBINĖ GRUPĖ -
Vilniaus Antakalnio
vidurinės mokykos 11C
klasės mokinės:

Dovilė Kaminskaitė
Lina Beinortaitė
Ieva Pinkevičiūtė
Dorina Bartkutė
Monika Račkauskaitė

VADOVĖ Jolanta
Puškorienė

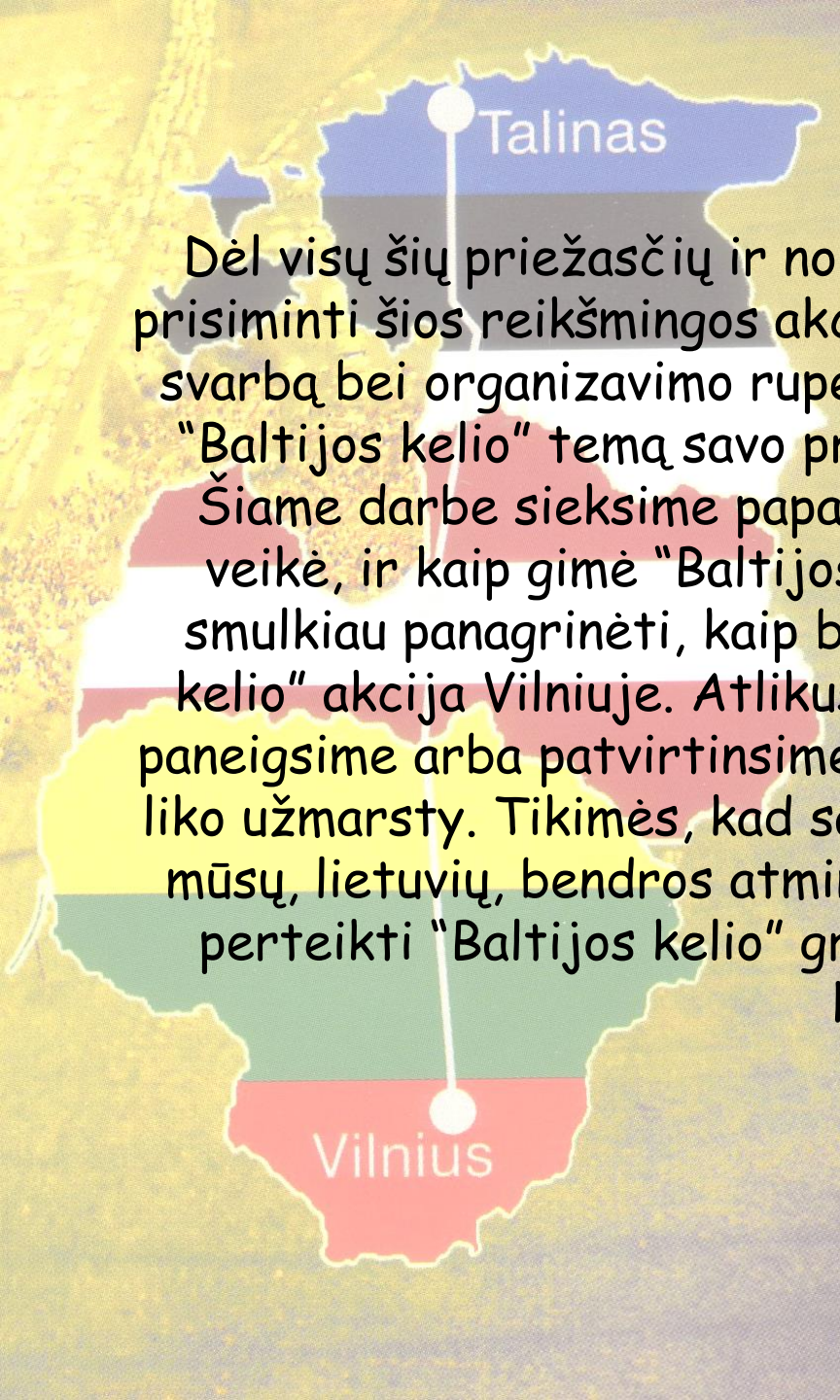

TURINYS:

-
1. Įvadas.
2. Lietuva netenka laisvės.
3. Interviu su p. Arūnu Grumadu apie Sąjūdį, jo veiklą.
4. Ribentropo - Molotovo pakto 50 - tosios metinės.
5. Interviu su p. Arūnu Grumadu apie "Baltijos kelio" akciją.
6. Filmuota archyvinė medžiaga apie "Baltijos kelią".
7. Pokalbio su p. Arūnu Grumadu tęsinys.
8. Nuotrauka su ponu Arūnu Grumadu.
9. UNESCO programa "Pasaulio atmintis".
10. Dokumentinis "Baltijos kelio" palikimas.
11. Interviu su p. Rasa Sperskiene apie "Baltijos kelio" įtraukimą į Pasaulio Atminties registrą.
12. Nuotrauka su ponia Rasa Sperskiene.
13. Tautinės bendrijos Vilniaus kelio ruože.
14. "Baltijos kelias" liudininkų akimis.
15. Atsitiktinių praeivių apklausa apie "Baltijos kelio" akciją.
16. Kokios mes buvome 1989 metų rugpjūčio 23 dieną.
17. Projekto išvados.
18. Video klipas "Bunda jau Baltija".
19. Naudota medžiaga.

Žalia vasara, žali laukai, keliai, dangus ir vandenys. Nuo žmogaus prie žmogaus, nuo veido prie veido, nuo vienos poros susikibusių rankų prie kitos lėtai slysta kamera, negalėdama aprėpti nesibaigiančios, iki horizonto nutįsusios ir už jo tebesitęsiančios žmonių eilės. "Baltijos kelias"- tokį jį prisimena žmonės, toks jis užfiksuotas televizijos ir mėgėjiškuose kadruose. "Baltijos kelyje" susikibę rankomis, stovėjo ir vyrai, ir moterys, ir paaugliai, ir vaikai, ir pagyvenę žmonės: ir estai, ir latviai, ir lietuviai. Tai buvo nebylus trijų mažų tautų protesto šauksmas pasauliui: MES ESAME, MES NORIME BŪTI, NORIME BŪTI SAVIMI!

"Baltijos kelias" - tai 595 kilometrų ilgio susikibusių žmonių eilė, 1989m. rugpjūčio 23d., minint 50-ies metų Ribentropo - Molotovo pakto metines, sustojusi sujungti trijų Baltijos šalių sostines. "Baltijos kelias" - unikalus įvykis, įtrauktas į pasaulio Gineso rekordų knyga kaip ilgiausia žmonių grandinė. Šios akcijos dokumentinį palikimą norima įrašyti į Pasaulio Atminties registrą, o tai tik įrodo, kad "Baltijos kelias" buvo svarbus įvykis ne tik trijų Baltijos šalių gyvenime, bet ir visame pasaulyje. Manoma, kad "Baltijos kelias" suvienijo apie 2mln. žmonių, iš jų apie 1mln. - iš Lietuvos. Ši akcija buvo svarbus Sovietų Sąjungos subyrėjimo faktorius.

A stylized map of the Baltic region is shown on the left side of the slide. It features three main areas: a blue area at the top labeled 'Talinas' (Tallinn), a red area at the bottom labeled 'Vilnius', and a green area in the middle. A white line with circular endpoints connects the two labels. The background of the slide is a textured yellow and orange gradient.

Dėl visų šių priežasčių ir norėdamos dar kartą bent trumpam prisiminti šios reikšmingos akcijos didingą atmosferą, jos tikslus, svarbą bei organizavimo rūpesčių pradžia Vilniuje, pasirinkome "Baltijos kelio" temą savo projektiniam darbui "Mūsų Vilnius". Šiame darbe sieksime papasakoti, kas buvo Sąjūdis, kaip jis veikė, ir kaip gimė "Baltijos kelio" idėja. Taip pat norėtume smulkiau panagrinėti, kaip buvo pradėta organizuoti "Baltijos kelio" akcija Vilniuje. Atlikusios atsitiktinių praeivių apklausa, paneigsime arba patvirtinsime nuostata, kad Baltijos kelio akcija liko užmarsty. Tikimės, kad savo nedideliu įnašu prisidėsime prie mūsų, lietuvių, bendros atminties ir sugebėsime, nors šiek tiek perteikti "Baltijos kelio" grožį bei vienybės jausmą jaunajai kartai.

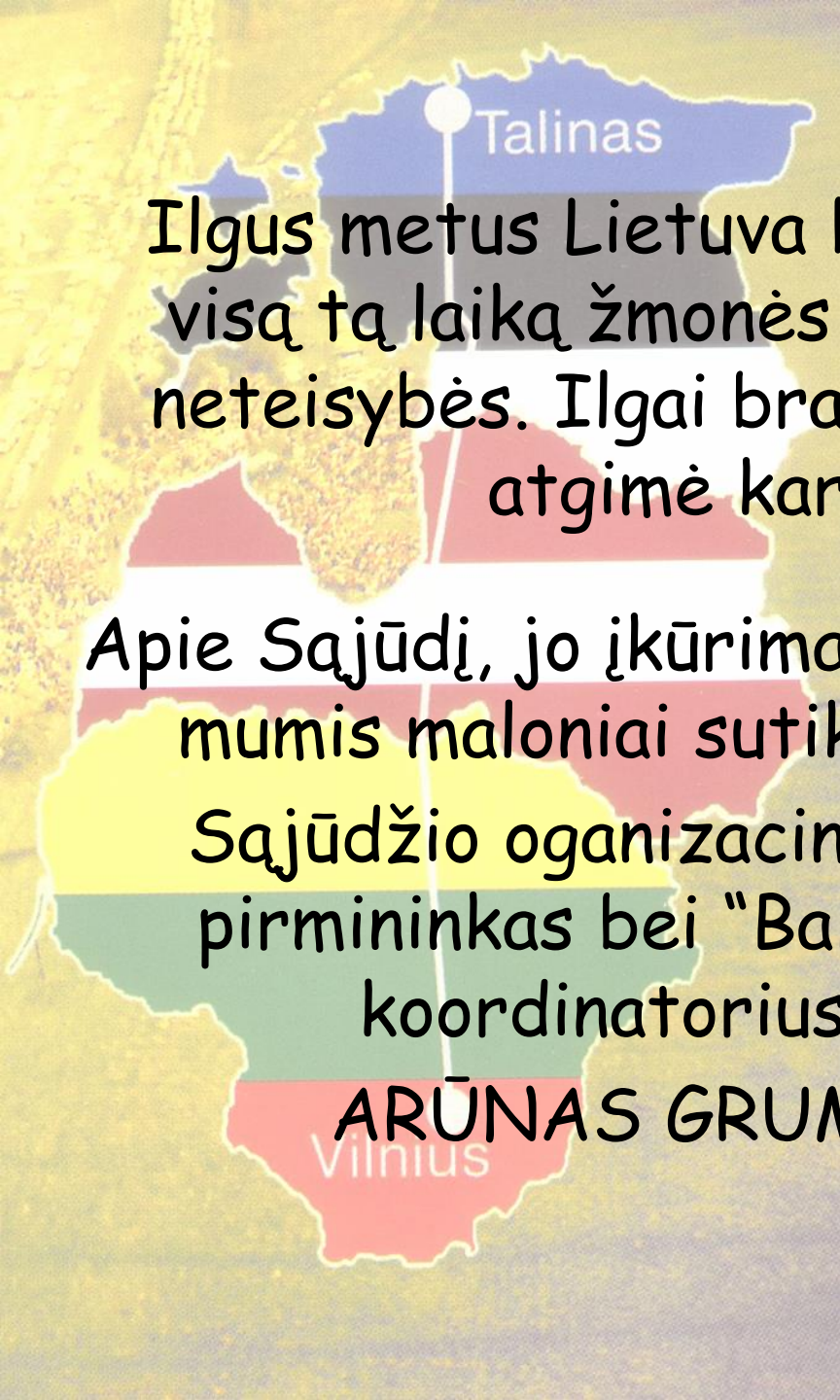
Talinas

LIETUVA NETENKA LAISVĖS

1939 m. rugpjūčio 23 dieną Maskvoje Vokietijos užsienio reikalų ministras J. Ribentropas ir TSRS užsienio reikalų liaudies komisaras V. Molotovas pasirašė abiejų šalių nepuolimo paktą, kuris turėjo įtakos Antrojo pasaulinio karo pradžiai. Paktas panaikino Baltijos šalių, taip pat ir Lietuvos, nepriklausomybę. Papildomose slaptuose protokoluose Estija ir Latvija buvo priskirtos TSRS, o Lietuva palikta Vokietijai. Rugsėjo 28 d. J. Stalinas ir A. Hitleris pasirašė antrąjį Vidurio Europos padalijimo aktą.

Slaptasis papildomas protokolas skelbė:

„1939 m. rugpjūčio 23 d. pasirašyto slaptojo papildomo protokolo pirmas paragrafas keičiamas taip, kad Lietuvos valstybės teritorija atitenka SSRS interesų sferai.“

Ilgus metus Lietuva buvo priespaudoje, tačiau visą tą laiką žmonės nepamiršo šios klastos ir neteisybės. Ilgai brandinta išlaisvėjimo mintis atgimė kartu su Sąjūdžiu.

Apie Sąjūdį, jo įkūrimą bei tikslus, su mumis maloniai sutiko pašnekėti Sąjūdžio organizacinio komiteto pirmininkas bei "Baltijos kelio" koordinatorius ponas

ARŪNAS GRUMADAS

KAS YRA SAJŪDIS? MES TOKIA KARTA, KURI JAU MAŽAI KĄ GIRDĖJO.

Be abejo, jums sunku buvo girdėti. Sąjūdis turi daug apibrėžimų, bet aš pasakysiu, kas jis yra man. Tai yra tam tikra dvasios būseną, sutampanti ir kitų žmonių dvasioje. Aišku mes visi skiriamės, o kai yra kažkas vienijantis, tada ir atsiranda sąjūdis. Įkūrimo idėja buvo paprasta. Pasaulis visą laiką vystosi tam tikrom spiralėm. Laikas nuo laiko ateina toks metas, kai grįžtama į tą būklę, kuri jau buvo. Jeigu prieš tai buvusi buvo nenatūrali (kaip tas mūsų gyvenimas daugiau nei 70 metų), ateina laikas, kai susikaupia daug nepasitenkinimo. Nepasitenkinimas dažniausiai yra palyginime. Paprasčiausia, kai gali palyginti, kad viskas gerai, išskyrus tą, kas čia yra, tuomet gali tikėtis, kad bet koks veiksmas gali turėti teigiamų rezultatų. Ir išties, laikas buvo tas - griuvo Berlyno siena, susivienijo Vokietijos, apskritai, įvyko labai daug dalykų. Visam pasauly situacija buvo pakankamai palanki ir gera. Sovietinio socializmo ekonomikos raidos metodas priėjo liepto galą.

A map of Lithuania is shown in the background, with the city of Talinas (Tallinn) marked in the north and Vilnius marked in the south. The map is overlaid with a semi-transparent blue rectangle containing the text for the first section and a semi-transparent red rectangle containing the text for the second section.

Talinas

KADA BUVO ĮKURTAS SAJŪDIS?

Sajūdis įsikūrė 1988m. birželio trečią dieną. Pirmojo susirinkimo dalyvius vadinome tretininkais. Viskas įvyko labai greitai - per du metus.

KOKIU TIKSLU LIETUVOJE BUVO ĮKURTAS SAJŪDIS?

Sajūdis buvo įkurtas turint pagrindinę mintį - suverinitetą. Iš pradžių niekas nebuvo supratęs, nes kiekvienas žmogus to suveriniteto norėjo skirtingos dozės. Vieni manė, kad čia reikėtų daugiau autonomijos ir laisvės, kiti iš karto sakė, kad reikia nepriklausomybės ir panašiai. Pagal Hėgelį laisvė yra supраста būtinybė. Jeigu aš suprantu, kad man reikia, reiškia man reikia. Jeigu aš to nesuprantu, reiškia man ta laisvė ir nereikalinga. Tas pradinis supratimas buvo labai skirtingas, bet kad ta situacija, kuri buvo Sovietų Sąjungoje, netenkino, buvo visiems aišku 100 procentų. Paskui pamažu, beveik po metų, buvo pradėta atvirai kalbėti. Kalbėjo daug ir visi, tačiau buvo nuspręsta, kad reikia nepriklausomybės.

Vilnius

A stylized map of Lithuania is shown in the background, with the city of Talinas (Tallinn) marked in the north and Vilnius marked in the south. The map is overlaid on a yellow background with a faint world map pattern.

Talinas

KAIP VEIKĖ SAJŪDIS?

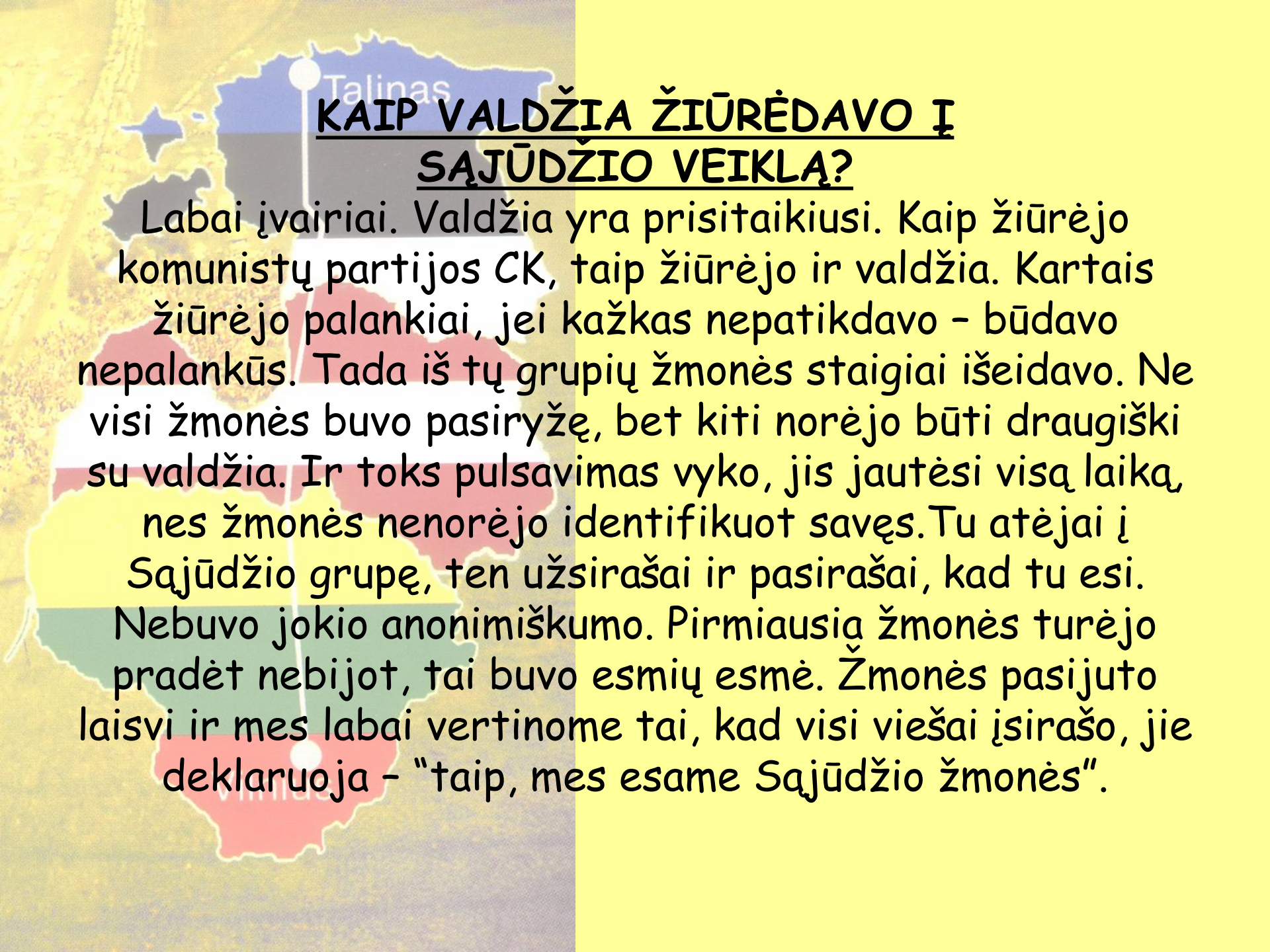
Kadangi Sajūdis yra tam tikros dvasinės būsenos išraiška, tai, be abejonės, jo veikimas labai savotiškas ir neįmanoma palyginti su jokiais veikiančiomis vyriausybinėmis struktūromis. Buvo išrinkta iniciatyvinė grupė, kuri turėjo reikšti visų norus ir mintis. Ją sudarė 35 žmonės. Rinkimas buvo labai paprastas – Mokslų Akademijos salėj buvo suėję žmonės ir išrinko iniciatyvinę grupę. Jie ir buvo pagrindiniai, nes visi norėjo veiklos, o kažkas turėjo sakyti, kada ką darom, ko nedarom. Ta iniciatyvinė grupė ir vadovavo iki pirmojo steigiamojo suvažiavimo, kur buvo išrinkta Sajūdžio Seimo Taryba – beveik tokių pačių įgaliojimų institucija. Visi buvo savanoriai. Aš Vilniuje buvau organizacinio komiteto pirmininkas. Veiklos norėjo visi, todėl ėmėsi kurtis rėmimo grupės.

Vilnius

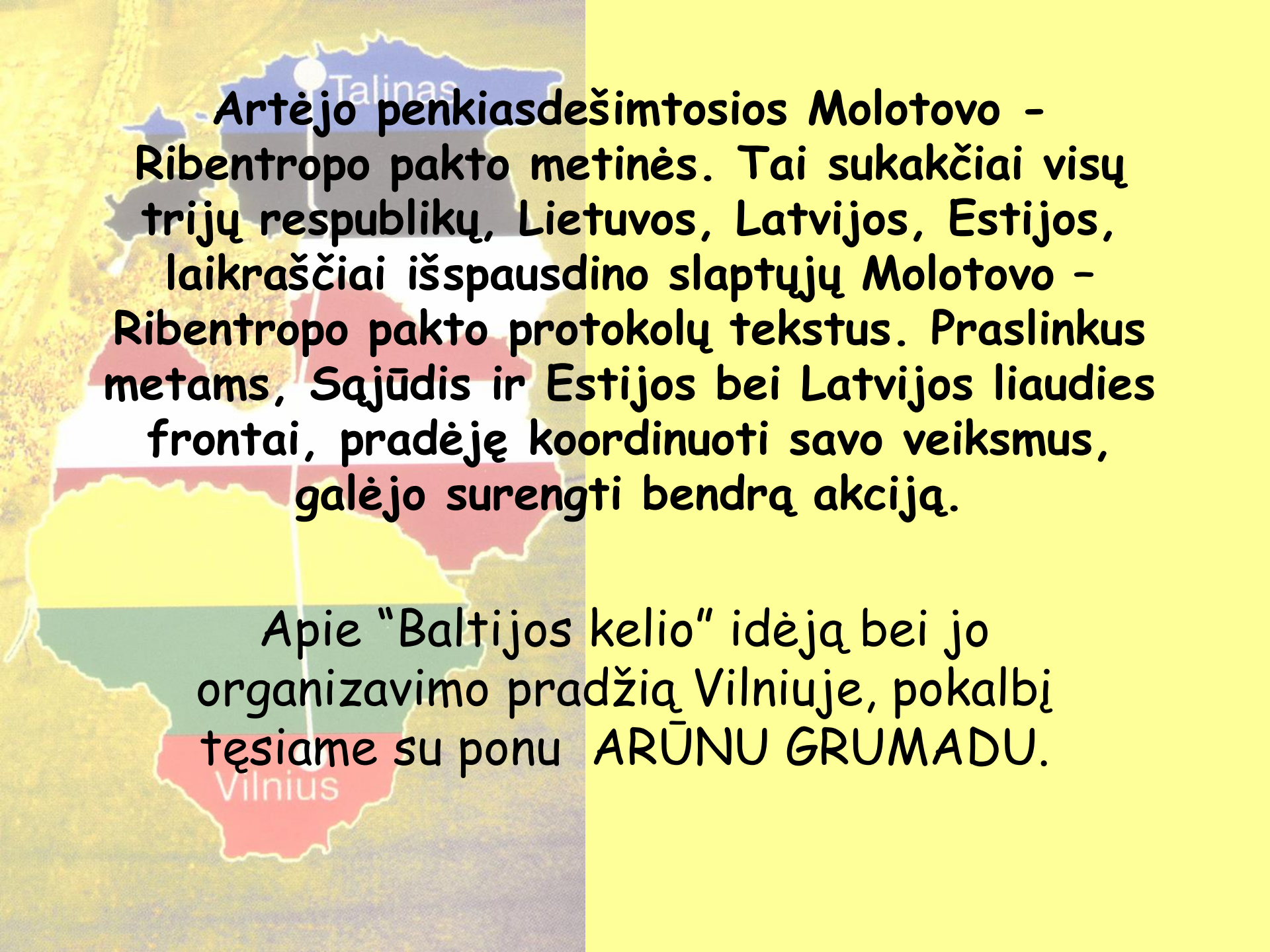
Talinas

Pavyzdžiui, penki žmonės sukūrė grupę sakydavo - duokite mums veiklos, mes pasiryžę pakeisti ateitį. Aš irgi dalyvavau kūrime. Pradėjome kurti sistemą. Grupės buvo vienijamos į stambesnius susivienijimus. Iš tų susivienijimų buvo sudaryta koordinacinė taryba, panaši į piramidę, kur visi žmonės buvo identifikuoti, tam, kad mes galėtume per pusantros valandos suorganizuoti mitingą Vilniaus centre, kuriame galėtų dalyvauti keli tūkstančiai žmonių. Viskas eidavo penketukais: aš bendrauju su penkiais, tu - su penkiais ir informacija iškart sklaidžiama vienu per kitus. Informacija iškart pasklinda ir kas yra netoliese, tas ir dalyvauja. Aišku iš toliau jau neatvažiuos, bet tokia struktūra buvo. Ji buvo labai gerai veikianti. Didelių lėšų nereikėjo, tačiau pirmuose mitinguose buvo pradėtos daryti rinkliavos. Pinigai svarbiausia buvo popieriui ir spausdinimui. Ta pačia struktūra, grupelėmis, kaip ir informacija, plito ir literatūra. Tuo metu buvo virš 700 grupių. Buvo dalinami grupių pažymėjimai. Aš buvau koordinacinės tarybos pirmininkas, todėl pas mane visos grupės irėjo.

KAIP VALDŽIA ŽIŪRĖDAVO Į SAJŪDŽIO VEIKLĄ?

Labai įvairiai. Valdžia yra prisitaikiusi. Kaip žiūrėjo komunistų partijos CK, taip žiūrėjo ir valdžia. Kartais žiūrėjo palankiai, jei kažkas nepatikdavo – būdavo nepalankūs. Tada iš tų grupių žmonės staigiai išeidavo. Ne visi žmonės buvo pasiryžę, bet kiti norėjo būti draugiški su valdžia. Ir toks pulsavimas vyko, jis jautėsi visą laiką, nes žmonės nenorėjo identifikuoti savęs. Tu atėjai į Sąjūdžio grupę, ten užsirašai ir pasirašai, kad tu esi. Nebuvo jokio anonimiškumo. Pirmiausia žmonės turėjo pradėti nebijoti, tai buvo esmių esmė. Žmonės pasijuto laisvi ir mes labai vertinome tai, kad visi viešai įsirašo, jie deklaruoja – "taip, mes esame Sąjūdžio žmonės".

A map of the Baltic region is shown in the background, with the cities of Tallinn (labeled 'Talinas') and Vilnius (labeled 'Vilnius') marked. The map is divided into colored regions: blue for Estonia, yellow for Latvia, and red for Lithuania. The text is overlaid on the map.

Artėjo penkiasdešimtosios Molotovo - Ribentropo pakto metinės. Tai sukakčiai visų trijų respublikų, Lietuvos, Latvijos, Estijos, laikraščiai išspausdino slaptųjų Molotovo - Ribentropo pakto protokolų tekstus. Praslinkus metams, Sąjūdis ir Estijos bei Latvijos liaudies frontai, pradėję koordinuoti savo veiksmus, galėjo surengti bendrą akciją.

Apie "Baltijos kelio" idėją bei jo organizavimo pradžią Vilniuje, pokalbį tęsiame su ponu ARŪNU GRUMADU.

A map of the Baltic region (Estonia, Latvia, Lithuania) is shown in the background. A white line with a dot at the start in Tallinn (labeled 'Talinas') and a dot at the end in Vilnius (labeled 'Vilnius') indicates a route. The title is centered over the map.

KAIP KILO MINTIS ORGANIZUOTI "BALTIJOS KELIA"?

Viskas virė mitinguose. Juose buvo neįmanoma dalyvauti, reikėjo išreikšti kažką, kas būtų bendra ir Lietuvai, ir Latvijai, ir Estijai. Ši akcija buvo praktiškai proginis veiksmas - Ribentropo - Molotovo pakto pasirašymo datos, rugpjūčio 23-iosios jubiliejus. Kadangi šis paktas palietė ne tik Lietuvą ir kitas Pabaltijo šalis, praktiškai palietė ir Lenkiją, ir Moldovą, Rumuniją, bet ten jau mums toli, todėl pasiryžome tik trys šalys. Čia buvo ieškoma bendro variklio, buvo daug galvojama, ką reiktų daryti. "Baltijos kelio" idėja kilo Estijoje ir, nors ginčijamasi, bet man atrodo, kad estai pirmieji ištarė šį variantą. Tai buvo jų iniciatyva. Tačiau pasakyti labai paprasta, o kai pradedi galvoti, viskas ne taip paprasta. Kelis kartus ši idėja buvo atšaukta, kol paskui buvo pasakyta, kad vistiek bus. Paskui buvo galvota dėl datos. Nes pati 23 - čioji buvo savaitės diena, ji nebuvo nei šeštadienis, nei sekmadienis. Buvo darbo diena. Paskui buvo manyta perkelti į šeštadienį, vėliau pasakyta - ne.

KAIP PRADĖTA ORGANIZUOTI "BALTIJOS KELIO" AKCIJA VILNIUJE?

Aš vadovavau organizaciniams darbams Vilniuje. Pasikvietė ir pasakė - "Darysim". Tada buvo labai daug darbų. Buvo masiškai renkami parašai referendumui dėl konstitucijos pakeitimo Sovietų Sąjungoje. Visi buvo labai užsiėmę ir staiga dar ši akcija. Tai sudėtingas dalykas. Kai mes suskaičiavom...

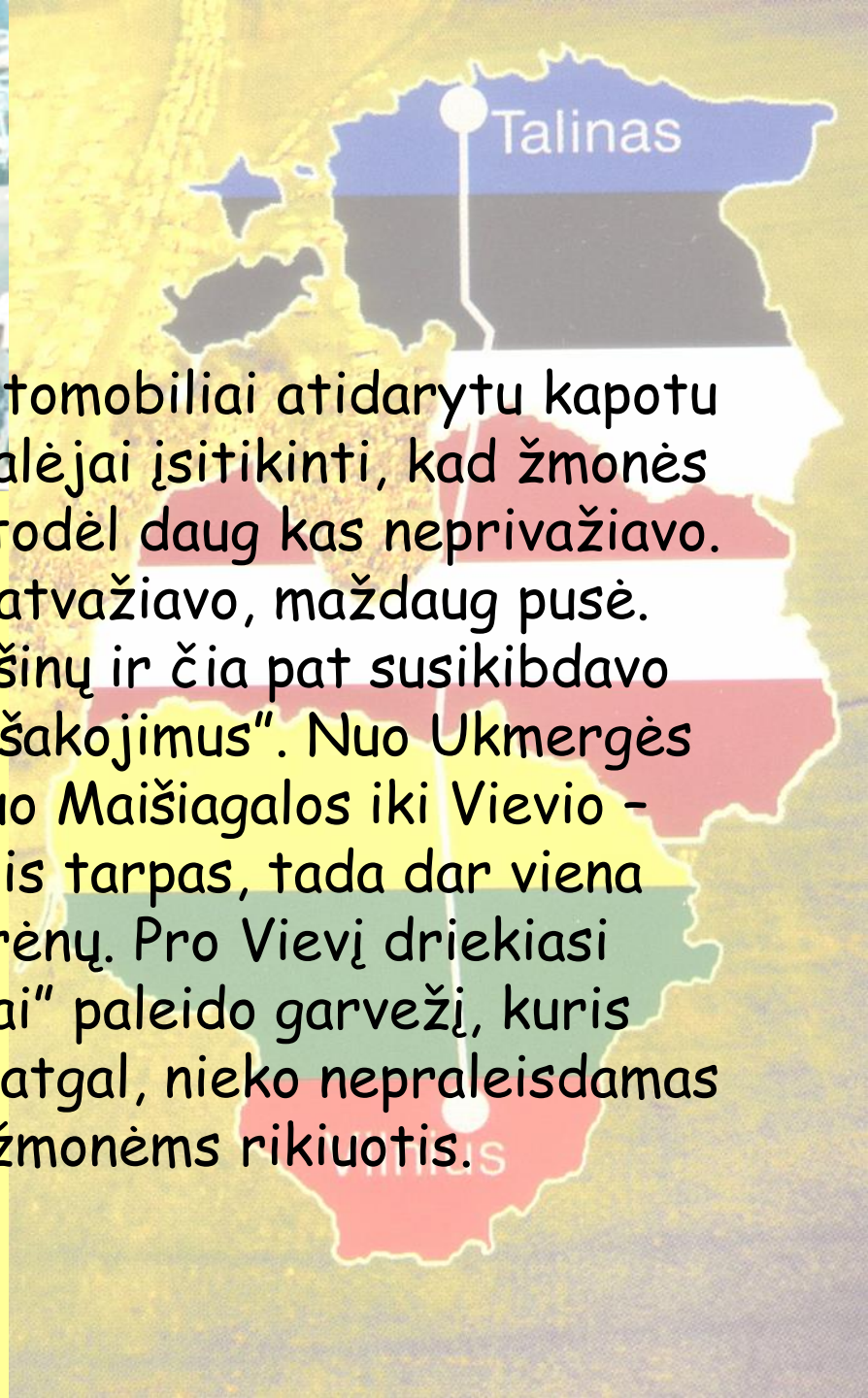

A map of Lithuania is shown with a route from Tallinn (Talinas) in the north to Vilnius in the south. The route is marked with a white line. The map is divided into colored regions: blue for the north, grey for the west, white for the center, red for the south, and green for the southwest. A speaker icon is positioned over the white region.

Lietuvai buvo skirta apie 210 km.

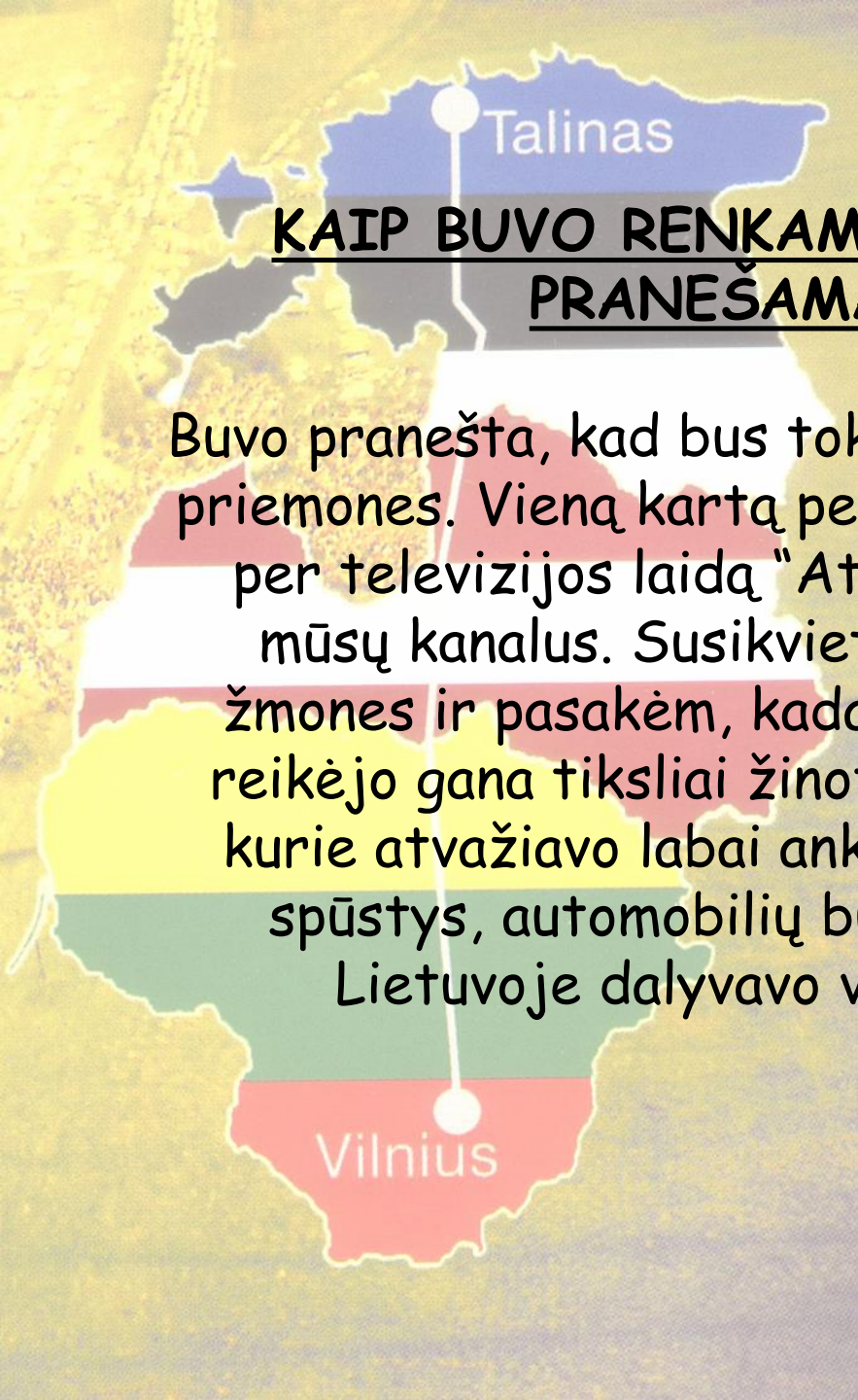
Šitaip išstatyti žmones beveik neįmanoma, nes neįmanoma, kad žmonės atvažiuotų į konkrečią vietelę. Visą laiką būna vienur daug, kitur mažiau. Todėl mes ir skyrėm atsakingus žmones už du, tris, penkis kilometrus. Didieji miestai gavo po daugiau kilometrų. Tie žmonės turėjo kitiems pranešti prie kokio kilometro stulpelio reikia rinktis, tvarkytis, organizuotis, kad visi galėtų atvažiuoti. Vilniuje buvo baisūs kamščiai, žmonės net apsinuodijo požeminiame pravažiavime. Aš pats du kartus apvažiavau visą trasą prieš pradžia, apžiūrėjau, kas darosi.

Pagrindinēs problēmas buvo automobiliu atidarytu kapotu su užkaltais radiatoriais. Galėjai įsitikinti, kad žmonės labai ilgai stovėjo spūstyse ir todėl daug kas neprivažiavo.

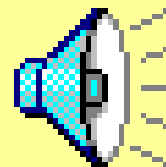
Neprivažiavo tiek pat, kiek atvažiavo, maždaug pusė.

Todėl žmonės išlipdavo iš mašinų ir čia pat susikibdavo rankomis, darydami "kelio išsišakojimus". Nuo Ukmergės iki Garliavos viena "šaka", nuo Maišiagalos iki Vievio - antra. Po to buvo gana didelis tarpas, tada dar viena "šaka" nuo Vievio iki Elektrėnų. Pro Vievį driekiasi geležinkelis, todėl "blogiukai" paleido garvežį, kuris važinėjo per pervažą pirmyn - atgal, nieko nepraleisdamas ir taip trukdydamas žmonėms rikiuotis.

KAIP BUVO RENKAMI ŽMONĖS? KAIP JIEMS PRANEŠAMA APIE AKCIJĄ?

Buvo pranešta, kad bus tokia akcija per visas galimas ryšio priemones. Vieną kartą per savaitę buvo galima pasisakyti per televizijos laidą "Atgimimo valanda". Taip pat per mūsų kanalus. Susikvietėm iš visų rajonų atsakingus žmones ir pasakėm, kada ir kur jie turi būti. Žmonėms reikėjo gana tiksliai žinot kur stovėt, todėl laimėjo tie, kurie atvažiavo labai anksti, nes visur buvo milžiniškos spūstys, automobilių buvo beprotiškai daug. Iš viso Lietuvoje dalyvavo virš pusės milijono žmonių.

A map of Lithuania is shown on the left side of the slide. The map is divided into several colored regions: blue at the top, yellow in the middle, green in the lower middle, and red at the bottom. Two white dots with lines pointing to them are labeled 'Talinas' (Tallinn) and 'Vilnius'.

Bet visi važiavo kaip galėjo, netgi sunkvežimiuose. Iš kai kurių rajonų atvažiavo po 20 sunkvežimių žmonių, o apie autobusus jau ir kalbos nėra. Ten jau kaip nori: stačias, gulom - visaip. O jeigu lengvasis automobilis - tai prisėdę kiek telpa. Būtent tokiais būdais, nes žmonės dar neturėjo tiek mašinų, o autobusų parkas dar buvo priešiškas, ne visi davė autobusus. Alytų žmonės net streiką surengė. Nuėjo į komunistų partijos komitetą, susėdo ir užblokavo visus vadus. Sakė niekur neišleis, kol neduos jiems autobusų.

Davė.

A map of Lithuania is shown on the left side of the slide, with a vertical white line connecting the cities of Talinas (Tallinn) and Vilnius. The map is divided into horizontal color bands: blue at the top, white, red, yellow, green, and red at the bottom. The city names 'Talinas' and 'Vilnius' are written in white on the blue and red bands respectively.

Talinas

**KELINTĄ VALANDĄ BUVO NUMATYTA
AKCIJOS PRADŽIA?**

Tiksliai neatsimenu, bet atrodo 19val. Pabaigos lyg ir nebuvo. Kai aš grįžau, buvo jau tamsu, o ant kelio dar buvo žmonių.

KĄ KONKREČIAI JŪS VEIKĖTE, UŽ KĄ BUVOTE ATSAKINGAS?

Organizavau, kas kur stovi, kas už ką atsakingas, kaip atvažiuoti, pašiau maršrutus per Lietuvos plentus.

**KAIP Į TOKIĄ MASINĘ ŽMONIŲ AKCIJĄ REAGAVO
VILNIAUS VALDŽIA?**

Valdžia nedalyvavo. Nieko nesakė. Tylėjo kaip po lapais. Svarbiausia buvo, kad jie netrukdytų.

Vilnius

Talinas

KAIP Į "BALTIJOS KELIĄ" REAGAVO SOVIETŲ SĄJUNGA?

Blogai, buvo uždrausta skraidyti, bet kai sužinojo, kad mes skraidėm ir policija norėjo pakelti savo sraigtasparnius, tai buvo uždrausta.

Neigiamas požiūris pasireiškė tuo, kad nedalyvavo vietinė komunistinė valdžia ir vykdomoji partinė. Nedalyvavo, bet netrukdė. Nebuvo jokių jėgos struktūrų. Stipraus atsako nesulaukėme, nes kai pakyla tokia masė žmonių, nežinau, kas galėtų atlaikyti. Tai praktiškai neįmanoma.

AR NEBUVO POLICIJOS ĮSIKIŠIMŲ?

Ne, kelių policija elgėsi labai draugiškai ir mums padėjo reguliuoti žmonių srautus. Kelių policija vienintelė turėjo racijas, per kurias galima susisiekti. Mobilųjų telefonų nebuvo. Buvo oficialiai uždrausta skraidyti, bet keli megėjai pakėlė porą "kukuruznikų", iš kurių žurnalistai, paėmę policininkų radijo stoteles, pranešinėjo viską žmonėms. Pagrindinė informacija buvo skleidžiama per radiją.

Vilnius

A stylized map of the Baltic region is shown in the background. It features a blue area at the top labeled 'Talinas' (Tallinn) and a red area at the bottom labeled 'Vilnius'. A white line representing a road or path runs vertically through the center of the map.

Talinas

KIEK LAIKO TRUKO BALTIJOS KELIO ORGANIZAVIMAS?

Labai greitai. Nuo to laiko, kai pradėjom braižyti žemėlapi, viskas užtruko apie dvi savaites.

AR PALAIKĖ ŠIĄ AKCIJĄ KITOS PASAULIO ŠALYS?

Be abejonės. Juk po šitos akcijos visi suvokė ir suprato, kas vyksta. Svarbiausia, kad viskas buvo nufilmuota. Tokie kadrai užsienyje yra didelis efektas. Kažkokia Lietuva, Latvija, Estija, dievai žino kur, kuo jie užsiima, o kai parodo tokio masto akciją - nepaklusnumo akciją - kurioje dalyvauja šimtai tūkstančių žmonių, tai daro didžiulį įspūdį. Tai buvo pirma akcija, po kurios mus išgirdo. Po jos pas mus atvažiavo daug užsienio žurnalistų. Mes viešai išlindome iš pogrindžio. Tokios akcijos kaip "Baltijos kelias" yra kaip perkūno trenksmas giedram dangui.

O LATVIJOJE IR ESTIJOJE, IRGI BUVO ATSTOVAI, KURIE VISKĄ ORGANIZAVO?

Taip, jie darė lygiai taip pat. Su jais irgi palaikėme ryšį, būdavo žmonių susijungimai sienos srityje. Po "Baltijos kelio" akcijos pabaigos niekas nesiskirstė, kūreno laužus, dainavo dainas.

KOKS VISO "BALTIJOS KELIO" ILGIS?

Maždaug apie 600 km.

KIEK IŠ VISO DALYVAVO ŽMONIŲ?

Latvijoje ir Estijoje dalyvavo mažiau žmonių, negu visoje Lietuvoje. Lietuvoje dalyvavo daugiau nei pusė milijono, tai Latvijoje ir Estijoje apie 250 tūkst. Ten buvo laisvų kelio ruožių. Lietuva nepriklausomybę paskelbė ankščiau nei latviai ir estai, mes pavasarį, o jie rudenį.

Gal taip ir atsitiko dėl to, kad Lietuvoje dalyvavo daugiau žmonių?

Be abejo, taip. Tai vienas iš faktorių. Pas mus visi jautėsi labai drąsūs. Labai gerai jautiesi, kai tave visi plaiko.

A stylized map of Lithuania is visible in the background, with the city names 'Talinas' and 'Vilnius' labeled in white text. The map is divided into colored regions: blue for the north, red for the east, yellow for the south, and green for the west. A white dot marks the location of Talinas.

KOKIA POLITINĖ IR ISTORINĖ ŠIOS AKCIJOS SVARBA?

Žmonių nuomonė tais laikais nebuvo juridiškai įforminta, bet kai vieną dieną tiek žmonių ateina - tai praktiškai yra atviras referendumas, kuriame tiek žmonių pasako savo nuomonę. O tuo metu šūkliai buvo vienaprasmiai - "Nepriklausomos Lietuvos!", "Laisvės!". Į tai negalima nekreipti dėmesio. Lietuvos gyventojai įsisavino, kad jų dauguma nori laisvos Lietuvos. Jie pamatė tai savom akim. Tai yra tikras referendumas, nes tam, kad dalyvauti "balsavime", reikėjo padaryti daug darbo, įdėti daug pastangų, vien tam, kad atvažiuoti.

KAIP GALVOJATE, AR DABAR ŽMONĖS NEUŽMIRŠTA ŠIO ĮVYKIO? AR APIE JĮ KĄ NORS ŽINO?

Žino. Kai buvo "Baltijos kelio" jubiliejus, buvo atvažiavę visų etapų atstovai. Kai kurios delegacijos buvo labai didelės. Kai kurie net buvo atsivežę vaikus, kad šie pamatytų tą kelią, kuriame stovėjo jų tėvai, seneliai. Tai pat buvo žmonių ir iš užsienio.

A stylized map of the Baltic region is shown on the left side of the slide. A white line with circular endpoints at Tallinn (labeled 'Talinas') and Vilnius (labeled 'Vilnius') represents the Baltic Sea route. The map is divided into horizontal color bands: blue at the top, grey, red, white, red, green, and red at the bottom. The right side of the slide has a solid yellow background.

**AR PAVYKO SUORGANIZUOTI BALTIJOS KELIĄ TAIP,
KAIP TIKĖJOTĖS?**

Mes nesitikėjome, bijojome, kad nieko neišeis. Pavyko daug kartų geriau nei tikėjomės. Prisipažįstu, 100 procentų netikėjau, kad pavyks.

**JEIGU ŠI AKCIJA BŪTŲ ŽLUGUSI, AR BUTŲ KAŽKAS
PANAŠAUS DAR ORGANIZUOJAMA?**

Šitokie dalykai nesikartoja. Tokį dalyką galima padaryti tik vieną kartą ir niekada daugiau.

GAL ORGANIZUOJANT BALTIJOS KELIĄ ĮVYKO KOKIŲ ĮDOMIŲ, KURIOZIŠKŲ ĮVYKIŲ?

Taip, buvo daug. Pavyzdžiui štai ataskaita iš Šakių:
"Informuoju Jus, šakiečių, marijampoliečių ir kitų prašymu, kad akcijos "Baltijos kelias" viena atšaka buvo nuo M12 per Maišiagalą iki Vievio ir keleta kilometrų nuo Vievio link Kauno, nes čia 18 valandą susidarė transporto kamštis ir žmonės nebepateko į trasą M12. Jūs kalbėjote spaudos konferencijoje, kad buvo 60 km šaka nuo Ukmergės per Jonavą iki Kauno, turėkite omenyje ir šaką per Maišiagalą iki Vievio." Alytuje buvo užblokuotas partijos komitetas, kad duotų autobusų. Davė. Širvintų rajone kolūkių pirmininkai nedavė jokio transporto, nes tą dieną visas transportas sugedo. Ataskaita iš Plungės: "Truputį pavėlavo 30 autobusų.

Didelė dalis neprivažiavo". Iš Tauragės važiavo 60 sunkvežimių. Liaudies meistras prie Širvintų pastatė milžinišką kryžį. Statant vieną iš kryžių buvo surengtos mišios, kuriose dalyvavo net penki kunigai iš Švenčionių.

A stylized map of the Baltic states (Estonia, Latvia, Lithuania) is shown in the background. Tallinn is marked with a white dot and labeled 'Tallinas' in blue. Vilnius is marked with a white dot and labeled 'Vilnius' in red. The map is overlaid with a grid of yellow and white squares.

AR NEBUVO ĮVYKĘ DIDESNIŲ INCIDENTŲ?

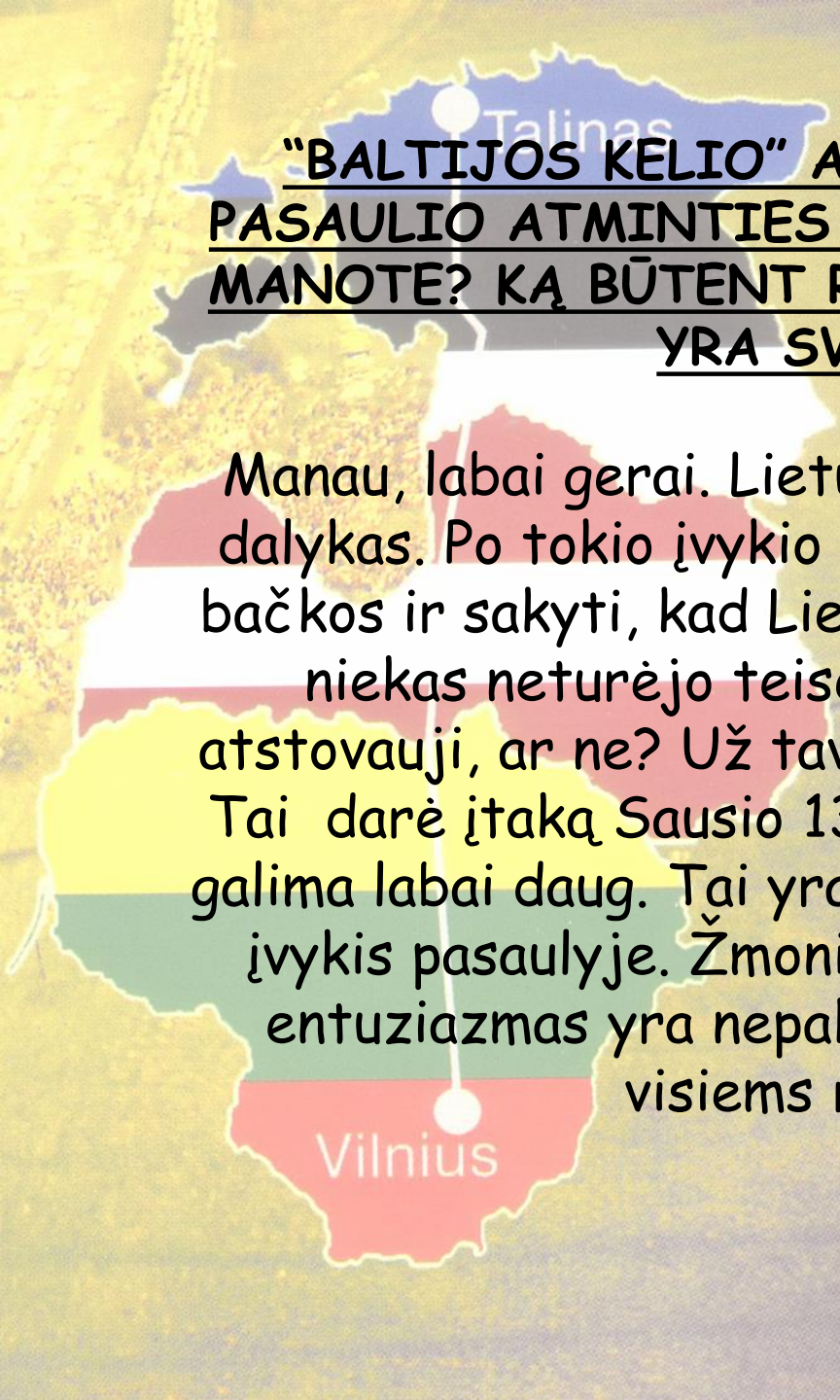
Didžiausias incidentas buvo užkaitęs variklis. Bet šiaip visi buvo labai draugiški ir vieni kitiems padėjo.

O KUR JŪS BUVOTE AKCIJOS METU?

Aš taip pat stovėjau, tik kitoj kelio pusėj. Aš nuo ryto važinėjau po visą kelią, vežiojom gėles, ko tiktai nedarėm, o kai atėjo pati akcija, mes kaip tik nuo Ukmergės pusės grįžom su automobiliu ir jau beveik privažiavom prie Vilniaus. Tada sustojom ir stovėjom priešingoj juostoj. Net apsiverkiau.

AR DAVĖ "BALTIJOS KELIAS" KAŽKOKĮ IMPULSĄ KITOMS OKUPUOTOMS ŠALIMS?

Manau, kad davė. Bent jau Sovietų Sąjungos subyrėjimui, tai didelį impulsą. Ji vistiek būtų sugriuvusi, tik klausimas, kaip ir kada. Jeigu viena šalis apsisprendė, tai paskui labai lengvai ir kitos apsisprendžia. Visi laukia, kas bus tas pirmas.

A stylized map of the Baltic region is shown in the background. It features the outlines of Estonia, Latvia, and Lithuania. Tallinn is marked with a white dot and labeled in white text. Vilnius is also marked with a white dot and labeled in white text. The map is overlaid on a yellow and white background.

"BALTIJOS KELIO" AKCIJĄ NORIMA ĮRAŠYTI Į PASAULIO ATMINTIES REGISTRĄ. KĄ JŪS APIE TAI MANOTE? KĄ BŪTENT REIKĖTŲ TEN PAMINĖTI, KAS YRA SVARBIAUSIA?

Manau, labai gerai. Lietuvos istorijai tai labai svarbus dalykas. Po tokio įvykio drąsiai bet kas galėjo lipti ant bačkos ir sakyti, kad Lietuva nori nepriklausomybės. Ir niekas neturėjo teisės pasakyti, ar tu kam nors atstovauji, ar ne? Už tavęs stovi visas "Baltijos kelias". Tai darė įtaką Sausio 13-tosios įvykiams. Ten parašyti galima labai daug. Tai yra dar nepasikartojęs, išskirtinis įvykis pasaulyje. Žmonių išskirstymas, atvažiavimas, entuziazmas yra nepakartojami. Šitai parodo, kaip visiems reikėjo laisvės.

Po ģidomaus pasakojimo nusifotografavome
su ponu Arūnu Grumadu.

Pokalbis vyko 2006 04 21

PASAULIO ATMINTIES REGISTRAS

UNESCO programai "Pasaulio atmintis" kaip nominacija siūlomas 1989m. rugpjūčio 23 dieną įvykusios "Baltijos kelio" akcijos dokumentinis palikimas. Ši akcija bei jos palikimas pretenduoja būti įtrauktas į Baltijos šalių regioninį dokumentinio palikimo registrą.

"Baltijos kelio" akcijos dokumentinis palikimas formaliai atitinka daugumą kriterijų, kuriais remiantis nustatoma pasaulinė jo reikšmė, kaip būtina sąlyga patekti į registrą.

LAIKO kriterijus. Akcija yra vienas ryškiausių politinių, socialinių bei kultūrinių pokyčių momentų regione.

VIETOS kriterijus. Akcijos vieta unikali - kelio per tris Baltijos valstybes ruožas nuo Vilniaus iki Talino.

VISUOMENĖS kriterijus. Akcijos dokumentiniam palikimui įtaką darė neformalių visuomenės lyderių grupė, kurių veikla pradėjo esminius politinius bei socialinius pokyčius visame Baltijos regione.

DOKUMENTINIO PALIKIMO TURINIO kriterijus. Akcijos dokumentai atspindi itin reikšmingą politinį įvykį Baltijos šalių kovoje dėl nepriklausomybės.

KUR SAUGOMAS DOKUMENTINIS "BALTIJOS KELIO" PALIKIMAS

Lietuvoje akcijos dokumentinis palikimas iš dalies jau yra publikuotas. Dauguma dokumentų ir ikonografijų yra saugoma valstybiniuose archyvuose ir muziejuose. Didesnė dalis akcijos dokumentinio palikimo vis dar privačiose rankose, todėl neprieinama visuomenei, nėra profesionaliai saugoma. Vis dar visuomeniniais pagrindais veikiančiame Lietuvos Sąjūdžio muziejuje saugoma "Baltijos kelio" akcijos dešimtmečiui skirtos parodos medžiaga. Lietuvoje Centriniam Valstybės archyve vaizdo ir garso dokumentų saugyklose saugomi kelių rūšių dokumentai. Nemažai yra garso ir video dokumentų.

Talinas

Plačiau apie "Baltijos kelio" akcijos įtraukimą į Pasaulio Atminties registrą mums papasakojo ponė RASA SPERSKIENĖ, kuri renka ir ruošia medžiagą šiam registru.

KODĖL BUVO NUSPRĖSTA, KAD BŪTENT ŠIS ĮVYKIS BUS ĮTRAUKTAS Į PASAULIO ATMINTIES REGISTRĄ?

Todėl, kad tai unikali akcija apimanti tris valstybes. UNESCO programai buvo patraukli ši tema. Praeitais metais vyko seminaras, kuriame ir buvo nuspręsta įtraukti šia akcija.

Vilnius

A stylized map of the Baltic region, showing Estonia, Latvia, and Lithuania. Tallinn is marked with a white dot and labeled 'Talinas' (misspelled as 'Talinas'). Vilnius is also marked with a white dot and labeled 'Vilnius'. The map is overlaid on a background of horizontal stripes in yellow, red, and green.

Talinas

KAIP KILO IDĖJA ĮTRAUKTI "BALTIJOS KELIĄ" Į PASAULIO ATMINTIES REGISTRĄ?

Įvairios pasaulio šalys įtraukia panašius objektus, turinčius pasaulinę reikšmę. Mes taip pat ieškojome tokio istorinio įvykio, kuris būtų reikšmingas pasauliui.

KAIP ATRODO PASAULIO ATMINTIES REGISTRAS?

Tai tam tikras sąrašas, į kurį įtraukti patys reikšmingiausi dokumentai. Tą sąrašą galima rasti internete.

KAS ORGANIZUOJA, ŠĮ PROJEKTĄ?

Tai UNESCO organizuojama programa, kurios atstovai yra kiekvienoje šalyje. Jie ir svarsto, ką įtraukti į registrą.

Vilnius

A stylized map of the Baltic region is shown in the background. It features three main areas: a blue area at the top labeled 'Talinas' (Tallinn), a red area at the bottom labeled 'Vilnius', and a yellow area in the middle. A white line runs vertically through the center, connecting the two dots. The map is overlaid on a yellow background.

Talinas

KOKIA REGISTRO REIKŠMĖ LIETUVAI?

Renkamas dokumentinis palikimas, nes iki šiol šis darbas planingai nebuvo vykdomas.

KOKIE DAR PANAŠŪS ĮVYKIAI YRA ĮTRAUKTI Į PASAULIO ATMINTIES REGISTRĄ?

Dokumentinis palikimas apie Lenkijos solidarumo judėjimą, taip pat Berlyno sienos griūvimas Vokietijoje.

KOKIE VEIKSMAI ŠIUO METU YRA VYKDOMI?

Svarbiausia surasti esminį dokumentą, kuris atspindėtų "Baltijos kelio" akciją, tačiau dabar nustatėme, kad Lietuvoje tokio dokumento lyg ir nėra. Visi svarbiausi nutarimai, dėl "Baltijos kelio" akcijos organizavimo vyko Latvijoje ir Estijoje. Šioms šalims skirta užduotis paieškoti tokių dokumentų originalų.

Vilnius

Talinas

Po pokalbio su ponia Rasa Sperskiene Mokslų Akademijos bibliotekoje Žygimanto gatvėje.

Vilnius

Pokalbis vyko 2006 04 21

“Baltijos kelio” akcijos metu lietuvius aktyviai palaikė ir tautinės mažumos gyvenančios Lietuvoje. Vilniuje tautinėms bendrijoms buvo skirtas maždaug dviejų kilometrų ilgio kelio ruožas nuo Utenos plento kryžkelės. Čia susikibę rankomis su lietuviais stovėjo ir tuometinės moldavų - rumunų bendrijos „Dačija” nariai, taip pat iš Moldovos atvykę Liaudies fronto atstovai. Su savo tautinėmis vėliavomis ir žvakutėmis jie stovėjo Šeškinės mikrorajone.

"BALTIJOS KELIAS" LIUDININKŲ AKIMIS

Česlovas Kudaba, Lietuvos kultūros fondo pirmininkas:

„Manome, kad į „Baltijos kelią“ tauta pajudėjo tada, kai buvo pasirašyti kruvinieji Hitlerio ir Stalino protokolai. Į laisvę pradėjome eiti iškart jos netekę.“

„Stovėjome tylėdami, bet buvome girdimi visame pasaulyje.“

Vytautas Visockas:

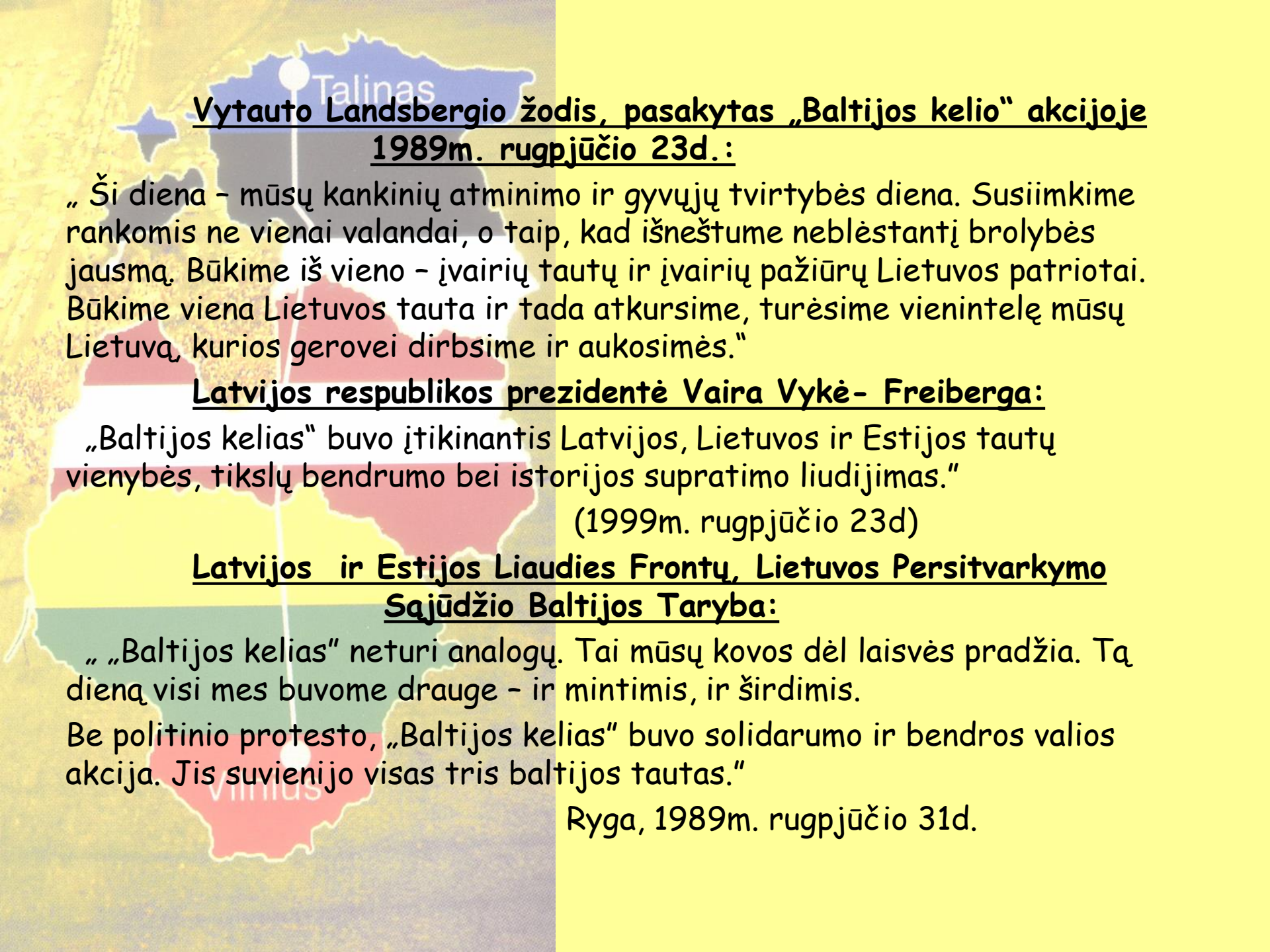
„ „Baltijos kelias“ - tai ne tik unikalus LP Sąjūdžio, Latvijos ir Estijos laudies frontų renginys, bet ir mūsų likimas, 50 metų istorija.“

Algirdas Jakelaitis:

„Man 12 metų. Mūsų šeima didelė - tėveliai, brolis, sesuo ir aš. Visi labai laukėme „Baltijos kelio“. Kai pasirodė, kad norinčiųjų važiuoti daug ir mes netilpsime, man šovė mintis, jog nebūtinai turime stovėti Kauno zonoje. Ir traukiniu nuvažiavome į Vilnių. Gedimino aikštėje - marios žmonių!

Namo grįžome naktį, bet dar ilgai nemiegojome, pasakojome ir galvojome apie patirtus įspūdžius. Man sunku įsivaizduoti, kad tokia ilga grandinė žmonių driekėsi nuo Vilniaus iki Talino ir kad man teko laimėti būti jos pradžioje.

Tai visam gyvenimui.“

**Vytauto Landsbergio žodis, pasakytas „Baltijos kelio“ akcijoje
1989m. rugpjūčio 23d.:**

„ Ši diena - mūsų kankinių atminimo ir gyvųjų tvirtybės diena. Susiimkime rankomis ne vienai valandai, o taip, kad išneštume neblėstantį brolybės jausmą. Būkime iš vieno - įvairių tautų ir įvairių pažiūrų Lietuvos patriotai. Būkime viena Lietuvos tauta ir tada atkursime, turėsime vienintelę mūsų Lietuvą, kurios gerovei dirbsime ir aukosimės.“

Latvijos respublikos prezidentė Vaira Vykė- Freiberga:

„Baltijos kelias“ buvo įtikinantis Latvijos, Lietuvos ir Estijos tautų vienybės, tikslų bendrumo bei istorijos supratimo liudijimas.“

(1999m. rugpjūčio 23d)

**Latvijos ir Estijos Liaudies Frontų, Lietuvos Persitvarkymo
Sąjūdžio Baltijos Taryba:**

„ „Baltijos kelias“ neturi analogų. Tai mūsų kovos dėl laisvės pradžia. Tą dieną visi mes buvome drauge - ir mintimis, ir širdimis.

Be politinio protesto, „Baltijos kelias“ buvo solidarumo ir bendros valios akcija. Jis suvienijo visas tris baltijos tautas.“

Ryga, 1989m. rugpjūčio 31d.

APKLAUSA

Norint įvertinti "Baltijos kelio" svarbą mūsų tautiečiams, apklausėme 13 atsitiktinių praeivių. Mūsų nuostabai 97 procentai žmonių į klausimus atsakė teisingai.

1. KAS YRA "BALTIJOS KELIAS"?

Kelias, jungiantis Baltijos šalis.
(Mantas 18m.)

Akcija, kurioje žmonės stovėjo kelyje.
Pati stovėjau su tėvais. (Agnė 22m.)

2. KODĖL VYKO ŠI AKCIJA?

Dėl to, kad kovojo dėl nepriklausomybės ir visos šalys norėjo įrodyti, kad yra pasiryžusios ją gauti.
(Audrius 19m.)

Išsivadavusios iš sovietinio jungo Baltijos šalys norėjo parodyti, kad jos nepriklausomos ir vieningos. (Birutė 41m.)

Kad Baltijos šalys gautų laisvę. Parodyti Baltijos šalių vienybę. (Ramūnas 34m.)

3. KOKIOS ŠALYS DALYVAVO?

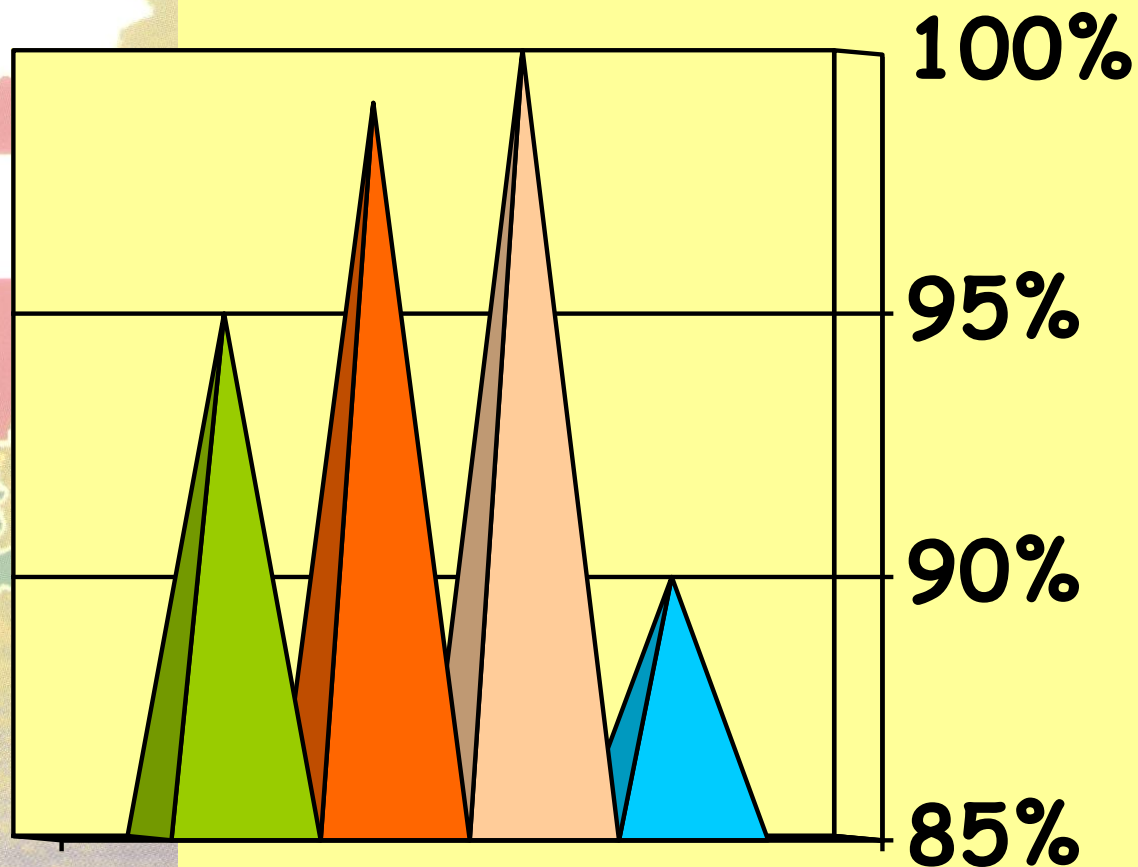
Latvija, Estija, Lietuva. (Birutė 41m.)

4. KADA VYKO "BALTIJOS KELIAS"?

1989 08 23 (Agnė 22m.)

APKLAUSOS REZULTATAI

- Kas yra Baltijos kelias?
- Kodėl vyko ši akcija?
- Kokios dalyvavo šalys?
- Kada vyko Baltijos kelias?

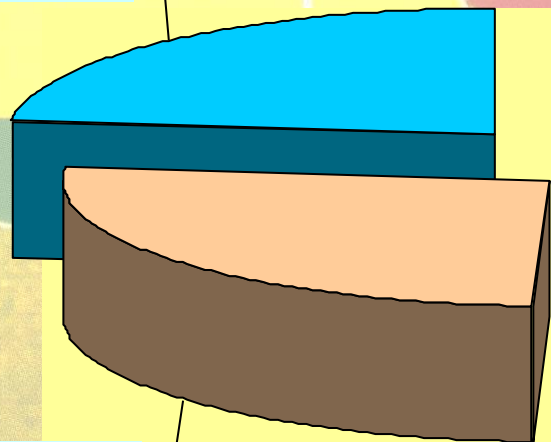
Vilnius

APKLAUSOS REZULTATAI

(KĄ GERIAUSIAI ŽINO ŽMONĖS)

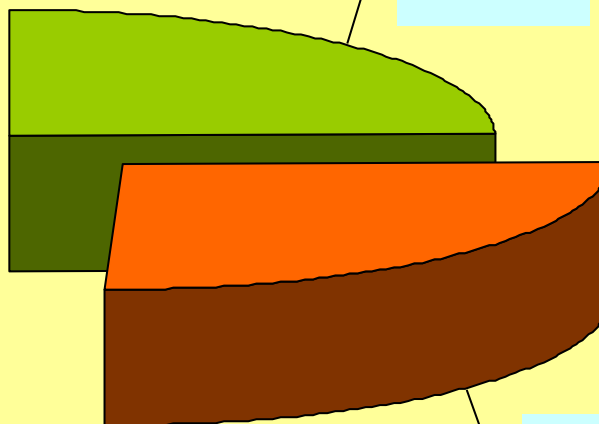
- Kas yra Baltijos kelias?
- Kodėl vyko ši akcija?
- Kokios dalyvavo šalys?
- Kada vyko baltijos kelias?

23,44%

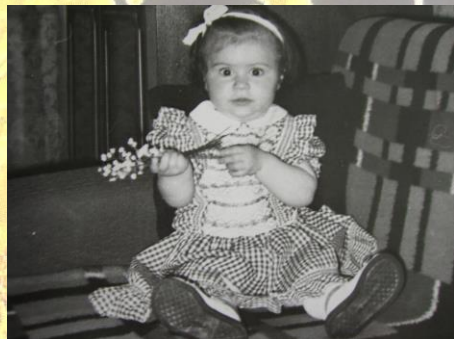
26,04%

24,74%

25,78%

"Baltijos kelio" akcijos metu, mes, dabar apie tai rašančios ir ieškančios informacijos, buvome dar labai mažytės ir nesupratome, kokie dideli ir drąsūs įvykiai vyksta mūsų šalyje.

Dorina: "Man buvo metai ir 3 mėnesiai. Pakeliui į "Baltijos kelią" mano tėvai paliko mane pas tetą, Žaidimai su pusbroliu ir pussesere labiau traukė mano dėmesį."

Monika: "Tuo metu buvau prie jūros Nidoje. Man buvo 2 mėnesiai ir 21 diena. Man labiau rūpėjo buteliukas šilto pieno ir mamos glėbys."

Dovilė: "Man buvo metai 7 mėnesiai ir 11 dienų. Močiutė namie man sekė pasakas."

Ieva: "Man buvo metai ir mėnuo. "Baltijos kelio" metu buvau su močiute."

Lina: "Buvau 8 mėnesių. Miegojau savo vežimėlyje, kol mama vežiojo mane gryname ore."

A stylized map of the Baltic region is shown in the background. It features labels for 'Talinas' (Tallinn) in the north and 'Vilnius' in the south. The map is divided into colored regions: blue for the north, red for the south, and green for the west. A white line connects the two cities. The title 'IŠVADOS' is prominently displayed in the upper right.

IŠVADOS

Šis projektinis darbas buvo ne toks, kaip įprasta. Pirmą kartą mūsų grupė buvo taip įsitraukusi į darbą, kuris virto tikru malonumu. Atlikdamos užduotį mes sužinojome daug įdomios ir vertingos informacijos, kuria noriai dalinomės su draugais ir mokytojais. Šis projektas leido pažvelgti į "Baltijos kelio" akciją pro kitą prizmę, suvokti, kokią reikšmę šis įvykis turėjo Lietuvos ateičiai. Išgirsti iš pirmų lūpų, kaip buvo organizuojama ši akcija, kokios problemos tuo metu buvo aktualios, buvo ypač įdomu, nes pamokų metu šių įvykių taip detaliai neanalizuojame, o mes pačios neprisimename šio įvykio. Ypatingai mus sužavėjo žmonių patriotiškumas, kuris dabar, deja, nėra toks didelis, kaip tuo metu, kai prireikė tik vieno bendro troškimo - laisvės - kad kovai susirinktų tokia minia. Susitikusios su ponu A. Grumadu galėjome bent truputi pajusti stiprybės ir vienybės dvasią, tvyrojusią "Baltijos kelio" metu.

Mes likome be galo dėkingos šiam žmogui, nes susitikimas su juo mus paskatino darbą atlikti kuo geriau. Manome, kad mums pavyko atskleisti Sąjūdžio organizuotos "Baltijos kelio" akcijos priežastis ir jos pasėkmes ne tik Lietuvai, bet ir kitoms šalims.

A stylized map of the Baltic region is shown on the left side of the slide. It features three colored areas: a blue area at the top representing Estonia with a white dot and the label 'Talinas' (Tallinn), a red area at the bottom representing Lithuania with a white dot and the label 'Vilnius', and a yellow area in the middle representing Latvia. A white line connects the dots for Tallinn and Vilnius. The background of the slide is a yellow-to-white gradient.

Talinas

Tikimės, kad filmuota archyvinė medžiaga tai pat kaip ir mus sujaudino jaunąją kartą, kuri galbūt jau nebeprisimena šios akcijos bei padėjo pajusti "Baltijos kelio" prasmę, jo dvasią, ore tvyrantį patriotiškumo jausmą, o vyresnieji žmonės, kurie patys dalyvavo akcijoje, archyvinės medžiagos pagalba prisimė ir dar kartą išgyveno jausmus, kuriuos jautė tą 1989 - tųjų rugpjūčio 23 - iąją, kai susikibę į ilgiausią pasaulyje žmonių grandinę reikalavo laisvės.

Atlikusios atsitiktinių praeivių apklausą galime drąsiai patvirtinti, kad "Baltijos kelio" akcija nėra pamiršta. Buvome nustebintos, kad visi mūsų apklausti žmonės, tiek vyresni, tiek mūsų bendraamžiai, gana gerai žinojo atsakymus į mūsų pateiktus klausimus. Taigi tikimės, kad šis įvykis nebus pamirštas ir ateityje, o žmonėms daug dažniau įvairiais būdais bus primenama ši žmonių vienybė. Žmogus susiimdamas rankomis su kitais kūrė bendrumą, nes visuomenė susideda iš atskirų individų, kuris kiekvienas turi savo jam skirtą vietą bendrame kelyje.

Talinas

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. Knyga "Baltijos kelias", sudarytojas Vytautas Visockas, "Minties" leidykla, 2000m.
2. Rasos Sperskienės tekstas "'Baltijos kelio" akcijos dokumentai ir ikonografija Lietuvoje"
3. Interneto svetainė lt.wikipedia.org/wiki/Baltijos_kelias

NAUDOTA VIDEO MEDŽIAGA:

1. Archyvinė LTV video medžiaga, dainos žodžiai ir muzika Rolando Paulausko, dainuoja Rolandas Paulauskas;
2. Archyvinis LTV video klipas "Bunda jau Baltija" pagal Boriso Rezniko melodiją "Baltija", žodžiai lietuvių kalba Stasio Povilaičio, dainuoja Žilvinas Bubelis; žodžiai latvių kalba Viktoro Pavlovskio, dainuoja Viktoram Zembe; žodžiai estų kalba Helduro Karmo, dainuoja Permas Pihlapas; akomponuoja grupė "Eolika" vadovas B. Reznikas.

NAUDOTOS NUOTRAUKOS:

1. Iš asmeninio albumo;
2. Interneto svetainė <http://av.lrs.lt>;

Vilnius

UŽ PAGALBĄ DĖKOJAME:

Arūnui Grumadui;
Rasai Sperskienei;
Lučijai Bartkienei;
Miroslavui Stankevičiui.